

“EULÀLIA, LA BEN PARLADA”

Les llegendes són la poesia de la història

per Josep M. Martí i Bonet, canonge

Febrer de 2013

El passat dia 12 de febrer celebràvem una gran festa a la catedral de Barcelona, o, si voleu ser més curiosos, una gran solemnitat: la de santa Eulàlia, patrona principal de la ciutat de Barcelona i copatrona, juntament amb la Santa Creu, de la Seu de la Ciutat Comtal. Els dies 16 i 17 l'Esbart Ciutat Comtal va escenificar a la mateixa catedral una peça que passarà a la història: *Vida i martiri*.

Eulàlia de Barcelona no és un simple mite. Arguments

Sap greu que hi hagi qui repeteixi que la vida de la nostra Santa és un simple mite, quan és ben cert que hi ha arguments que avalen la seva historicitat i la bellesa de la seva vida amb el seu martiri. Aquests arguments són: 1/ de caràcter arqueològic, 2/ culte molt primitiu, 3/ documentació anterior a la invasió sarraïna, 4/ el seu passionari, 5/ la seva litúrgia i 6/ l'esclat i propagació de la devoció eulaliana barcelonina arreu de la mediterrània, arribant a Còrsega, Sicília, Sardenya, Itàlia, França i àdhuc Grècia, així com a la mateixa Rússia. Fa unes setmanes, un grup de bisbes, preveres i seglars ortodoxes visitaren i veneraren les relíquies de la Santa a la cripta de la catedral, i afirmaren que ells també celebren la festivitat de santa Eulàlia en el seu calendari. En èpoques més recents també s'estengué el seu culte per tota la geografia de l'Amèrica llatina.

Ja abans dels sarraïns...

És ben cert –com hem dit– que existeixen testimonis històrics ja del baix Imperi, o sigui, de l'època de l'església visigòtica, quan un bisbe de Barcelona anomenat Quirze dedicà a la nostra Santa un himne molt bonic, precisament des d'on hi havia el seu "martyrium" segons es pot deduir per les darreres excavacions que es feren el segle passat, com hom pot llegir en una publicació de l'arqueòleg Magí Travesset, que fou editat per l'escola de monitors i voluntaris de la catedral de Barcelona (any 2005), extracte de la publicació científica de les actes de la intervenció arqueològica.

Les llegendes son un llenguatge que també ens narra realitats

En la cripta, sota l'altar major de la catedral de Barcelona i dins el seu majestuós sarcòfag tallat en alabastre policromat per l'artista pisà Lupo di Francesco (segle XIV), són venerades les relíquies de santa Eulàlia. Ella ha tingut un culte molt antic i constant fins els nostres dies, embolcallat de

tradicions, llegendes, costumari i una devoció molt palpable i efectiva amb manifestacions populars en tots els estaments de la ciutat de Barcelona, així com en la seva diòcesi i més enllà dels seus límits. Ens plau recordar que les llegendes són la poesia de la història, i que el nostre poble enriqueix i ennobleix amb elles els fets històrics. ¿Què seria –ens preguntem– de la història sense els colors vivíssims de les llegendes i tradicions? El que es relata amb elles – quan aquestes no són ni esbudellades ni explícitament enganyoses– coincideix en el concepte ampli i fecund de la història. Són com un nou llenguatge d'un altre nivell, però que intenta explicar realitats més sublimes. Quan, per exemple, es diu que “una mare es menja al seu fill a petons” hom vol indicar que aquesta bona mare estima moltíssim el seu fill. O quan es diu que l'apòstol sant Bartomeu patí el martiri d'ésser escorxat i que tot i així continuà predicant l'evangeli sense pell, es vol dir que “es va deixar la pell” en la predicació. És un llenguatge diferent, però molt entenedor per a aquells que són sensibles a la bellesa de les metàfores i de la seva poesia narrativa.

¿Què seria de la història sense llegendes?

¿Què seria de l'evangeli, per exemple, si el despulléssim de les anàfores, comparacions, metàfores i paràboles? Els bons historiadors observen que quan hi ha un sant o santa que és molt estimat pel seu poble, aquest enriqueix la seva memòria hagiogràfica amb moltes tradicions i llegendes. Fent-ho així, no es fa cap mal a la història; tot el contrari, la fa més assequible. Sempre, però, en el cas que sigui preguntat, cal indicar que és una llegenda.

Riqueses de les llegendes. Així estimem la nostra santa Eulàlia

Tanmateix, hom constata que les actuals generacions són poc sensibles al llenguatge de les tradicions i llegendes. És una llàstima! Per sort, això no passa entre la gran munió dels qui visiten la cripta de santa Eulàlia, especialment el dia de la santa i en les esplèndides representacions de l'Esbart Ciutat Comtal. A l'Eulàlia l'estimem, la volem veure així: una noia de tretze anys i amb tretze martiris, o sigui que era una cristiana molt jove i que patí molt (tretze martiris) per la seva tossuderia en confessar amb valentia la seva fe. Era una “nena”, però es diu que entre els romans no es podia declarar davant d'un tribunal si no es tenien tretze anys. Ella es presentà davant de Deci, el pretor. Era maca! Molt maca! Mireu sinó la seva cara en el Missal de santa Eulàlia! És una obra mestra de l'art gòtic internacional de l'artista Destorrents (segle XV); d'aquí a pocs dies podrem contemplar aquest missal directament en una exposició programada en col·laboració entre el Capítol de la catedral de Barcelona i el Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Era i és molt maca i molt nostra, com ho són també les seves tradicions i llegendes: Eulàlia “la ben parlada”, “Eu-lalos”.

Josep M. Martí i Bonet